

NORGES HØYESTERETT

Den 1. november 2010 avsa Høyesterett dom i

HR-2010-01850-A, (sak nr. 2010/983), straffesak, anke over dom,

A

(advokat Odd Rune Torstrup)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Tor Henning Knudsen)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Normann**: Saken gjelder straffutmåling for i hovedsak uaktsomt drap forøvet ved motorvogn. Spørsmålet er særlig hvilken betydning det skal tillegges at domfelte var under 18 år på gjerningstidspunktet.
- (2) I straffesak mot A avsa Stavanger tingrett 2. mars 2010 dom med slik domsslutning:

”1. **A, født 01.09.1991, dømmes for**

- **1 overtredelse av straffeloven § 239 første straffalternativ**
- **1 overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jfr § 3**
- **1 overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jfr andre ledd litra c) jfr tredje ledd jfr § 22 første ledd,**
- **1 overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jfr § 24 første ledd første punktum**
- **1 overtredelse av legemiddeloven § 31 annet ledd jfr § 24 første ledd**
- **1 overtredelse av straffeloven § 228 første ledd jfr § 232**
- **1 overtredelse av straffeloven § 350 annet ledd**
- **1 overtredelse av alkoholloven § 10-1 første ledd jfr § 8-9 første ledd nr. 5**

alt slik at straffeloven § 62 første ledd og § 63 annet ledd får anvendelse, til en straff av fengsel i 1 – ett – år og 7 – syv – måneder. Fullbyrdelsen av 9 – ni –

måneder av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år uten vilkår.

A, født 01.09.1991, dømmes til innen 2 – to – uker å betale en ubetinget bot stor kr. 10 000 – kronertitusen – subsidiært 20 – tyve – dagers fengsel om boten ikke betales.

2. A, født 01.09.1991, dømmes i medhold av veitrafikkloven § 24a andre ledd, jfr § 33 jfr forskrift om tap av førerrett § 2-4, til sperrefrist for retten til å føre motorvogn for alltid og tap av retten til å føre førerkortfri motorvogn for alltid, jfr veitrafikkloven § 35.
3. A, dømmes til innen 2 – to – uker å betale oppreisning til B med kr 75 000 – kronersyttifemtusen – og til C med kr 75 000 – kronersyttifemtusen –.”

- (3) A anket over straffutmålingen til Gulating lagmannsrett. Ved Gulating lagmannsretts dom 26. mai 2010 ble anken forkastet.
- (4) Domfelte har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen. Forsvareren har i tillegg anført at sperrefristen for å føre motorvogn bør gjøres tidsbegrenset.
- (5) *Jeg er kommet til* at anken delvis må tas til følge.
- (6) Jeg redegjør først for det faktiske hendelsesforløpet ved overtredelsen av straffeloven § 239, og deretter for faktum ved overtredelsen av § 228 første ledd jf. § 232.
- (7) A var om kvelden 22. juli 2009 på arbeid ved utestedet ”T” i X sentrum. Etter arbeidstid tok han taxi til en fest hos kameraten D i Y. Etter noen tid ankom også hans kjæreste, E. A drakk alkohol på festen.
- (8) Festen varte frem til på morgenen 23. juli. A fant da ut at han sammen med D og E skulle dra til en bensinstasjon i nærheten for å kjøpe frokost. Etter å ha vært der, bestemte de seg for å besøke en felles bekjent som var på arbeid i Z.
- (9) A tok da morens bil som stod utenfor hans bopel. Han hadde ikke førerkort, men hadde startet med kjøreopplæring. A var beruset da kjøringen fant sted. Han kjørte til Z med D og E som passasjerer, og besøkte den felles bekjente på hans arbeidsplass. Etter besøket returnerte de noe før klokken 08.30 mot Y. A var fortsatt fører av bilen. Han førte bilen i -----veien i Æ kommune fra Z i retning Y.
- (10) Fra tingrettens dom hitsettes:

”I en venstresving var ikke tiltalte tilstrekkelig hensynsfull, aktpågivende og varsom idet han, ruspåvirket og med høy hastighet etter omstendighetene, mistet kontrollen over bilen. Bilen kjørte av veien og inn i et tregjerde. Bilen fortsatte deretter inn i en lyktstolpe som ble kuttet av. Bilen fortsatte deretter inn igjen i veibanen og over i motsatt kjørefelt og ut av veibanen. Bilen stanset til slutt et stykke ute på et jorde på vestsiden av veien. E som var 16 år og satt i baksetet, døde kort tid etter som følge av skader i hodet og hjernen. Trestykker fra tregjerdet som bilen kjørte inn i, penetrerte frontruten i bilen og traff fornærmede i hodet.

Bilen tiltalte førte var i normalt god teknisk stand. Dekkene på bilen var gode. Retten legger til grunn at tiltalte holdt en fart på bilen betydelig over fartsgrensen på stedet på 60 kilometer per time. Veibanen var litt fuktig etter regn, men det var ikke overvann på

veien. Det var dagslyst. Retten legger til grunn at det ikke var andre kjøretøyer involvert i ulykken og at ulykken således ble utløst alene av tiltaltes kjøring.”

- (11) Blodprøven som ble tatt av A samme morgen, viste at han hadde en alkoholkonsentrasjon i blodet på 1,09 promille. Det ble videre påvist THC med mengde 0.004 umol/l som viste at han hadde brukt hasjissj. I sakkyndig uttalelse fra Folkehelseinstituttet ble det konkludert med at ”siktete i forbindelse med den aktuelle kjøringen hadde en konsentrasjon av etanol i blodet eller en mengde alkohol i kroppen som senere kunne føre til en blodalkoholkonsentrasjon som **minst var 1,17** promille.” Etter den sakkyndiges vurdering kunne hans samlede påvirkning skjønnsmessig best ”sammenlignes med den påvirkningsgrad som vanligvis ledsager en blodalkoholkonsentrasjon på **rundt 1,5 promille**, hva gjelder prestasjonsforringelse og ulykkesrisiko.” Dette har tingretten lagt til grunn.
- (12) A hadde ikke sovet natten til ulykkesdagen. Tingretten la derfor til grunn at han i tillegg til å ha vært ruspåvirket, også var trett og uopplagt på grunn av søvnmangel.
- (13) Det ble gjort lite arbeid for å kartlegge bilens hastighet på ulykkestidspunktet. Hensyntatt at rimelig tvil skal komme tiltalte til gode, fant tingretten at A i alle fall hadde holdt en fart på 70–80 km/timen da ulykken inntraff.
- (14) Onsdag 2. september 2009 kl 01.30 var A sammen med to kamerater på kebabkiosken ”J” i X sentrum. Han hadde feiret sin 18-årsdag dagen før. Tingretten har lagt følgende faktum til grunn:

”Fornærmede F kom til kebabkiosken sammen med vitnet G og en annen dame. A og hans to kamerater slengte kommentarer til fornærmede og de to damene, herunder gav tiltalte en sarkastisk kommentar om Gs hatt. G repliserte da ”hvor gammel er du” og/eller bemerket at tiltalte ”oppførte seg som en 16 åring”. Det tiltok noe med verbale bemerkninger mellom fornærmedes gruppe og tiltalte og kameratene som satt ved et bord noe bortenfor. Uten foranledning kastet tiltalte eller en av hans kamerater, en kebab i veggen ved bordet hvor fornærmede satt. Det sprutet mat på fornærmede og vennene.

Fornærmede gikk så bort til bordet hvor tiltalte og kameratene satt. Fornærmede snakket rolig og ønsket å vite hva dette var og ville prøve å unngå bråk. Tiltalte og hans to kamerater reiste seg, mens fornærmede satt ved bordet. Uten foranledning slo tiltalte et knyttneveslag mot fornærmedes hode. Fornærmede slo ikke tilbake. Etter hvert slo også D og H et slag hver mot fornærmedes hode. Dette skjedde enten inne i restauranten eller i døråpningen. Fornærmede ringte raskt til politiet og ba om hjelp. Under hele hendelsesforløpet, tilkjennegav tiltalte og kameratene at de ønsket å få med fornærmede utenfor kebabkiosken for å slåss. Fornærmede var redd og avslo dette. Idet politiet kom til stedet, slo tiltalte fornærmede på nytt i hodet med knyttet hånd. Tiltalte slo dette siste slaget da fornærmede sto utenfor kebabkiosken. Fornærmede gikk i bakken av slaget.”

- (15) Jeg går så over til å vurdere om den utmålte straffen er for streng, og om det bør benyttes samfunnsstraff.
- (16) Det dreier seg her om en svært alvorlig overtredelse av straffeloven § 239. I Rt. 2009 side 1048, som også gjaldt overtredelse av straffeloven § 239, ble straffen for de to domfelte satt til henholdsvis fengsel i to år og en måned og to år. Forholdene i denne saken var imidlertid særegne fordi det ikke var klarlagt hvem av de to tiltalte som kjørte. Førstvoterende uttalte i avsnitt 15 at dersom det hadde vært kjent hvem som kjørte, ville straffenivået ha ligget ”i overkant av to år og seks måneders fengsel”. Farten var i denne

saken betydelig høyere enn i vår sak – cirka 150 km/timen; mens tillatt hastighet på stedet var 60 km/timen. I vår sak derimot la tingretten – som jeg har vært inne på – til grunn en fart på ulykkestidspunktet på rundt 70–80 km/timen. Det forelå også i den andre saken ”betydelig rus” – opp mot én og en halv promille omkring to timer etter at kjøringen fant sted.

- (17) I Rt. 2000 side 1597 ble straffen satt til to års fengsel for overtredelse av straffeloven § 239. Den dømte hadde kjørt med minst 135 km/timen i 70 km sone på sterkt trafikkert vei – altså også der med en betydelig høyere fart enn i vår sak.
- (18) I skjerpene retning legger jeg vekt på at det – på samme måte som i Rt. 2009 side 1048 – i vår sak, i tillegg til høy fart, også forelå betydelig rus. Jeg viser til sakkyndigrapporten som jeg har nevnt tidligere. Det må dessuten tillegges vekt i skjerpene retning at A ikke hadde førerkort, og at han kjørte uten å ha sovet om natten.
- (19) Overtredelsen av straffeloven § 239 har klart størst betydning for straffutmålingen. I tillegg kommer at A er dømt for overtredelse av straffeloven § 228 første ledd jf. § 232.
- (20) Det er vanskelig å trekke noe helt entydig nivå ut av praksis med sikte på den foreliggende sak. Den konkrete fastsettelsen av straffen må på vanlig måte bero på de konkrete omstendighetene i hvert enkelt tilfelle. Avgjørelsene i Rt. 2009 side 1048 og Rt. 2000 side 1597 gir en viss veiledning, selv om farten i disse sakene lå betydelig høyere enn her. Lagmannsretten og tingretten har lagt til grunn at straffenivået i utgangspunktet vil ligge på i overkant av fengsel i to år for samtlige forhold. Etter min vurdering er dette utgangspunktet satt noe for høyt, særlig fordi hastigheten i vår sak er atskillig lavere enn i de nevnte sakene.
- (21) Både tingretten og lagmannsretten har imidlertid godskrevet A et tilståelsesfradrag på fem måneder, som tilsvarer en reduksjon i straffen på cirka 20 prosent. Det er vektlagt at tilståelsen kom tidlig, og at domfelte har tilstått samtlige forhold han er domfelt for. På den annen side er det vist til at tilståelsen var forbeholden på flere punkter, blant annet i forhold til at et annet kjøretøy ble påstått å ha vært involvert, graden og tidspunktet for inntak av rusmidler og hastigheten. Med hensyn til legemsfornærmelsen påpekte lagmannsretten at domfelte ble tatt på ”fersk gjerning”. Lagmannsretten uttalte for øvrig også at tilståelsen hadde hatt en viss betydning i forhold til de etterlatte og fornærmede.
- (22) Straffeloven § 59 annet ledd fastsetter at dersom tiltalte har gitt en ”uforbeholden tilståelse”, skal retten ”ta dette i betraktning ved straffutmålingen”. Bestemmelsen gir ikke domfelte et ubetinget krav på reduksjon av straffen. Plikten knytter seg bare til at retten skal vurdere dette, jf. Ot.prp. nr. 81 (1999–2000) side 44 første spalte. Men dersom det foreligger en uforbeholden tilståelse, viser praksis at det normalt gjøres et fradrag i den straffen som ellers ville ha blitt utmålt.
- (23) Jeg kan ikke se at det under henvisning til As tilståelse er grunnlag for å gjøre et så omfattende fradrag i straffen som tingretten og lagmannsretten har gjort. Det følger av sikker praksis at ”uforbeholden tilståelse” har samme innhold i straffeloven § 59 annet ledd som i straffeprosessloven § 248, jf. Rt. 2005 side 559, Rt. 2005 side 564 og Rt. 2007 side 1677. Da det er bevisverdien av siktedes forklaring som utgjør det sentrale grunnlaget for om dette vilkåret er oppfylt, er det verken tilstrekkelig eller nødvendig at siktede erklærer seg skyldig for å oppfylle dette vilkåret. At A både under

etterforskningen og hovedforhandlingen erklærte seg skyldig, medfører altså ikke i seg selv at straffeloven § 59 annet ledd kommer til anvendelse.

- (24) Det fremgår av tingrettens dom at A på flere måter forsøkte å gjøre saken mindre alvorlig enn tingretten fant bevist. Jeg viser for det første til at til tross for at det forelå en blodprøve som ca. én time etter kjøringen viste en alkoholkonsentrasjon på 1,17 promille, forklarte han at han etter ankomsten til D bare hadde drukket beskjedne mengder alkohol. For det andre påstod han at han like før utforkjøringen hadde blitt forbi kjørt av en annen bil – noe et utenforstående øyenvitne klart tilbakeviste og tingretten heller ikke la til grunn. Det fremgår også at han forsøkte å redusere egen hastighet i forhold til det tingretten la til grunn. Tingretten uttaler at den oppfattet det slik at ”forklaringene som tiltalte og vitnet D har gitt, er samkjørte. Dette på en slik måte at begge forklarer seg delvis uriktig”. Og tingrettens oppsummering er at den ”på vesentlige punkter i hendelsesforløpet ikke [fester] lit til tiltaltes forklaring”. På denne bakgrunn kan jeg ikke se at straffeloven § 59 annet ledd gir rom for noe større fradrag i den utmålte straffen for så vidt gjelder domfellelsen for uaktsomt drap. Se i denne sammenheng Rt. 2006 side 669 avsnitt 25 om tilfeller hvor det er et betydelig sprik mellom tiltaltes forklaring og de faktiske forhold med hensyn til omstendigheter som hører under straffespørsmålet.
- (25) Når det gjelder legemsfornærmelsen, peker jeg på at domfelte ble tatt ”på fersk gjerning”, og at A slo det siste slaget etter at politiet hadde kommet til stedet. I slike tilfeller er det bare i begrenset grad rom for tilståelsesfradrag, jf. Rt. 2009 side 279. Reduksjonen for denne tilståelsen må dessuten begrenses til den forholdsmessige delen av den totale straffen som henføres til dette forholdet, jf. Rt. 2010 side 436 avsnitt 17.
- (26) Forsvareren har vist til at det må tillegges vekt at domfelte er blitt hardt rammet. Han mistet sin kjæreste i bilulykken og har i ettertid slitt med psykiske problemer. I rettspraksis er det, særlig ved uaktsomme lovovertrædelser, i noen saker tillagt vekt ved straffutmålingen at handlingen har rammet nære pårørende. Forholdet synes imidlertid ikke å ha medført lavere straff, men har etter omstendighetene begrunnet at straffen helt eller delvis er blitt gjort betinget, jf. for eksempel Rt. 2004 side 712. Jeg mener derfor at det ikke bør føre til en reduksjon av straffens lengde at A er blitt hardt rammet. Jeg kommer tilbake til om dette bør medføre at en større del av straffen gjøres betinget.
- (27) Min konklusjon er etter dette at det bare bør gjøres en beskjeden reduksjon i den straffen som ellers ville ha blitt utmålt. På den annen side er det mitt syn at et straffenivå på fengsel i to år, særlig hensett til at det i vår sak er tale om atskillig lavere hastighet enn i de nevnte sakene fra 2000 og 2009, synes noe for høyt.
- (28) Forsvareren har med utgangspunkt i As lave alder og for øvrig påståtte sterke formildende omstendigheter, dessuten gjort gjeldende at det bør utmåles samfunnsstraff, jf. straffeloven § 55. Det er vist til at han er tidligere ustraffet og at han har slitt med psykiske etterreaksjoner. Det er også anført at han er kommet ut av rusmisbruk, og at det foreligger en rehabiliteringssituasjon.
- (29) Etter straffeloven § 28 a første ledd bokstav a kan samfunnsstraff normalt bare benyttes der det ellers ikke ville blitt idømt strengere straff enn fengsel i ett år. Bestemmelsens annet ledd åpner imidlertid for samfunnsstraff utover dette, ”når den straff som ellers ville ha blitt idømt, helt eller delvis ville ha vært betinget, og ellers når sterke grunner taler for at samfunnsstraff idømmes”.

- (30) I tillegg følger det en vesentlig begrensning av § 28 a første ledd bokstav b hvor det er fastsatt at samfunnsstraff forutsetter at ”hensynet til straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet”. For uaktsomt drap ved motorvogn uttaler førstvoterende i Rt. 2005 side 586 avsnitt 12 at ”for uaktsomt drap i trafikken ser jeg i utgangspunktet heller ikke rom for å anvende samfunnsstraff”. Dette er gjentatt i Rt. 2007 side 1774 avsnitt 13 i en sak hvor det uaktsomme drapet var voldt ved bruk av småbåt. I disse sakene var det dessuten tale om langt mindre alvorlige forhold enn i vår sak, idet straffen i begge saker ble satt til fengsel i 30 dager.
- (31) Høyesterett har i dom avsagt i dag i HR-2010-01849-A, (sak nr. 2010/871) under atskillig tvil ilagt samfunnsstraff for fem ran og ett ransforsøk som ble betegnet som ”brutale og skremmende”, og som befant seg i et grenseområde mot grovt ran. Gjerningsmannen i den saken var 17 år og fire måneder på gjerningstidspunktet og tidligere ustraffet.
- (32) Høyesterett la i den saken til grunn at området for samfunnsstraff i praksis er blitt noe utvidet overfor personer som var under 18 år på gjerningstidspunktet, og at det ved endringer i straffeloven de senere år er gitt uttrykk for et ønske om økt bruk av samfunnsstraff, samt at denne reaksjonsform er særlig velegnet for unge lovbryttere. I avsnitt 15 uttaler førstvoterende:
- ”Der domfelte var under 18 år på gjerningstiden forskyves ... tyngdepunktet i avveiningen mellom de individualpreventive og de allmennpreventive hensyn: Det som i det lange løp alt i alt best tjener barnets interesser trer i forgrunnen, og kan bare settes til side så langt det foreligger særlig tungtveiende allmennpreventive hensyn som ikke i tilfredsstillende grad også ivaretas ved en dom på samfunnsstraff. Jo yngre barnet er, desto mer skal det til.”**
- (33) Jeg er kommet til at det i vår sak foreligger ”særlig tungtveiende allmennpreventive hensyn” som ikke i tilfredsstillende grad kan ivaretas ved en dom på samfunnsstraff, jf. også Rt. 2005 side 1096 som jeg har omtalt foran. Det dreier seg om et alvorlig tilfelle av uaktsomt bildrap. Ved kjøring i høy fart der føreren også er påvirket av rusmidler, er risikoen for alvorlig skade og dødsfølge betydelig. Dette gjør at hensynet til allmennprevensjonen her må tillegges særlig vekt. Ikke minst for ungdomsmiljøer generelt er det viktig å gi klare signaler om at bilkjøring i høy hastighet under påvirkning av rus, vil medføre strenge reaksjoner. Overtredelsen av straffeloven § 239 skjedde for øvrig bare vel én måned før domfelte fylte 18 år, mens domfelte i den andre saken var 17 år og fire måneder. Til dette kommer at domfelte dagen etter at han fylte 18 år, gjorde seg skyldig i legemsfornærmelse under særdeles skjerpene omstendigheter. I den andre saken forelå det derimot ingen opplysninger om ny kriminalitet. Jeg er også enig med lagmannsretten i at det ikke foreligger en rehabiliteringssituasjon som det er aktuelt å ta hensyn til ved utmålingen av straffen. Dette forholdet stilte seg annerledes i sak nr. 2010/871.
- (34) Jeg er etter dette, som nevnt, enig med lagmannsretten i at straffen passende kan settes til fengsel i ett år og syv måneder. Jeg er imidlertid kommet til at en noe større del av dommen bør gjøres betinget, og legger særlig vekt på at A mistet sin kjæreste i ulykken, jf. Rt. 2004 side 712 og henvisningen til andre avgjørelser i Matningsdal, Norsk spesiell strafferett side 151. Etter mitt syn bør 11 måneder av straffen gjøres betinget med en prøvetid på to år.

- (35) Forsvareren har for Høyesterett tatt opp at sperrefristen for å føre motorvogn bør gjøres tidsbegrenset. Jeg kan ikke se at det er grunn til å fravike hovedregelen om at tapsperioden ved dødsfølge settes til for alltid, jf. vegtrafikkloven §§ 24 a annet ledd jf. § 33, jf. tapsforskriften §§ 4-1 første ledd jf. § 3-2 nr. 3 sml. § 2-4 annet ledd.
- (36) Jeg stemmer for denne

D O M :

I tingrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at fullbyrdelsen av 11 – elleve – måneder av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

- (37) Dommer **Matheson:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (38) Dommer **Tønder:** Likeså.
- (39) Dommer **Bårdsen:** Likeså.
- (40) Dommer **Matningsdal:** Likeså.
- (41) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I tingrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at fullbyrdelsen av 11 – elleve – måneder av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

Riktig utskrift bekreftes: